

Petra van Kalker

Cruiffiaans grammaticaonderwijs

Uit de verzamelde aforismen van Johan Cruïff is een bekende uitspraak: 'Je gaat het pas zien als je het doorhebt'. Die heeft het zelfs geschopt tot de titel van een boekje van ex-minister Winsemius over leiderschap. In de managementwereld is men dol op dit soort paradoxale uitspraken: als je het zien en doorhebben allebei opvat als *begrijpen*, dan ontstaat de absurde zin: *Je gaat het pas begrijpen als je het begrijpt*, wat een tautologische bewering is. 'Maar dat is logisch', zou Cruïff daarachteraan zeggen. Echter, zo heeft hij die oorspronkelijke uitspraak natuurlijk niet bedoeld.

Wat in alle commentaren tot nog toe een beetje over het hoofd wordt gezien, is dat de uitspraak 'Je gaat het pas zien als je het doorhebt' niet zozeer een managersuitdrukking is, maar eerder een *onderwijsvisie* weerspiegelt. *Het zien* moet je natuurlijk letterlijk opvatten, als in *iets waarnemen*, en dan krijg je: *Je gaat het pas waarnemen als je het begrijpt*. En dat gaat over onderwijs.

Om bepaalde situaties gedurende het voetbalspel waar te kunnen nemen, moet je eerst begrijpen hoe het spelletje in

elkaar zit. Zonder voetbalinzicht lopen de spelers als een kip zonder kop over het veld (zie ook onder *kluitjesvoetbal*). Didactisch gezien moet je dus eerst uitleggen, voordat je spelers dingen gaan zien. Daarom spreken kenners ook over *de wedstrijd lezen*: voetbaltraining is in feite leesvaardigheidsonderwijs.

Zelfs in het eredivisievoetbal heb je spelers die min of meer voetbalanalfabeet zijn. Je hebt spelers die alleen maar een trucje geleerd hebben (*bal die kant op schoppen* of *altijd bij die speler inleveren*), en daar kun je het een heel eind mee schoppen (zie ook onder *Mickey Mousecompetitie*), maar trainers streven toch naar echt leesvaardige spelers.

De genoemde uitspraak geldt natuurlijk ook voor grammatica: je gaat pas grammaticale eigenschappen van taaluitingen zien als je ze doorhebt. Je moet eerst een zeker inzicht verwerven in hoe de taal in elkaar zit, voordat je dit inzicht in de praktijk kunt toepassen. Je hebt wel leerlingen die alleen maar een trucje geleerd hebben (*bij naamwoordelijk gezegde nooit een lijdend voorwerp*, of *na vergrotende trap altijd 'dan'*), maar leraren

streven toch naar echt taalvaardige leerlingen.

Toch past hier ook een didactische kanttekening bij, namelijk: om iets te kunnen begrijpen, moet je het eerst zien. Of, anders gezegd: om een taalverschijnsel te kunnen begrijpen, moet dat eerst gekoppeld worden aan je taalgevoel. Je hoort iets (of leest iets) wat niet helemaal klopt met je taalgevoel, en je denkt: *Hee, wat gek!* Daardoor raak je gemotiveerd om erachter te komen wat er aan de hand is. Als je op dit punt op de juiste wijze gestimuleerd wordt om daarover na te denken, of te praten, dan kom je op een gegeven moment tot echte inzichten, waardoor je uiteindelijk dat verschijnsel daadwerkelijk in het wild kunt waarnemen. Dat is een bekende didactische drieslag.

Cruïffs uitspraak zou dus voor het grammaticaonderwijs iets aangevuld moeten worden. Bijvoorbeeld tot: 'Je gaat het pas zien als je het eerst ziet en daarna doorkrijgt'.

Peter-Arno Coppens